LUKSEMBURGI EESTLASTE AJALEHT

MÕNIKORD

KAHETEISTKÜMNES KORD : SEPTEMBER 2017

Presidendi soovitus Eesti noortele Luksemburgis: hääletage valimistel!

Kõige pikem intervjuu Eesti president Kersti Kaljulaidiga, mis seni on ilmunud

Mõnikord toimetuse noored ajakirjanikud **Tomi Perillus, Mirte Kurm, Eva Maria Maiquez Seitam, Katria Kivik** ja **Hans Loik** kohtusid juuli keskel Kadriorus Eesti presidendi Kersti Kaljulaidiga.

12 aastat Luksemburgis elanud president võttis Luksemburgi Eesti noored hea meelega vastu ning vastas põhjalikult nende küsimustele, miks on ikkagi vaja Eestile Rail Balticut, kuivõrd igatsevad pojad Kaspar ja Georg Luksemburgi järele ning millise varju jättis ta enda lapsepõlvele Nõukogude aeg.

Samuti andis president kuldaväärt soovituse Luksemburgis elavatele Eesti lastele ja noortele.

Foto: Presidendi kantselei

Kuidas teile laulupidu meeldis?
Laulupidu meeldis mulle täpselt nii nagu kõikidele eestlastele. Laulupeo päev on parim päev olla Eesti president.

Kas teil oli mõni lemmiklaul (laulupeol)?
Ei ole, sest see sõltub väga erinevatel aastatel sellest meeleolust, mis parasjagu on. Kui olla Eestist kaugel, siis ma tean, et välis-Eesti kooridel on "Mesipuu" alati see laul, mis väga hinge läheb.

Ma pean ütlema, et Eestis elades on "Koit" näiteks võimsam, sest et siis on see tunne, et nüüd, nüüd see laulupidu algab! See (lemmiklugu) muutub.

Mis teile presidendiameti juures kõige rohkem ja kõige vähem meeldib?
Sa ei saa seda tööd niimoodi teha (kui niimoodi mõelda). Igal hommikul tõused üles ja sa tead, et ümbritsev maailm muutub täna jälle natuke ja meil on täna jälle vaja teha õigeid asju, selleks et Eesti elu oleks turvalisem ja et majandus saaks areneda, aga eelkõige selleks, et meil oleks siin julge olla. See on see, mille peale sa igal hommikul mõtled. Kas meeldib või ei meeldi, need ei ole üldse need kategooriad, millega seda tööd tehakse.

Mida president igapäevaselt tegelikult teeb?
See sõltub väga palju päevast. Praegu, suvel, on natuke rohkem aega mõelda, lugeda ja kirjutada, aga kindlasti on iga nädal mitmeid intervjuusid. Kindlasti rohkem välisajakirjanikele kui Eesti ajakirjanikele, välja arvatud aastavahetuse paiku, kui neile millegipärast tundub, et nad peavad tegema väga pikad intervjuud presidendiga kõikidesse Eesti ajalehtedesse.

„Ma toetan väga Rail Balticu ehitamist.“

Vabariigi aastapäeva eel on väga tihe mõttetegevus, koos kolleegidega tuleb kõne viimistleda ja seda harjutada – seda ei ole ka ühelgi teisel ajal aastas. Praegu on meil Euroopa Liidu eesistumine, millega on seotud palju üritusi, kus tuleb pidada avakõnesid. Aga kuna mulle ei meeldi pidada avakõnesid stiilis, et "Mul on tore, et te siin Tallinnas olete ja teil tuleb kindlasti sisutihe päev", siis ma pean süvenema valdkondadesse, millega ma muidu igapäevaselt ei tegelegi, aga mis on õpetlik sellepärast, et kui ma juba lähen ja teen suu lahti, siis peab sellel jutul olema alati mõte sees.

Meil on käsil ÜRO julgeolekunõukogu kampaania. See otsus on tehtud 2005. aastal, et Eesti kandideerib sinna ajutiseks liikmeks 2020.-2021. aastani – vaadake, kui pikalt ette need otsused tehakse. Selle kampaania algus on nüüd aktiivses faasis ning sellepärast pean ma päris palju ÜRO kohta õppima.

Meil oligi väga tore juhtum sellega seoses. Sõitsime New Yorki kohtuma ÜRO peasekretäri ja teistega ning ma küsisin, et kas ma saaksin mingisugusegi organogrammi selle organisatsiooni kohta, mille peale mulle vastati, et see on võimatu.

See ei ole nagu Euroopa Liit, et viis põhiinstitutsiooni ja rida teisi institutsioone ning ongi kõik. See on peaaegu hoomamatu struktuur, aga see tuleb endale selgeks teha, sest see jääb nüüd minuga kaheks aastaks.

Hästi palju erinevaid tahke on selles töös: ettevõtjatega kohtumised, riigivisiidid teistesse riikidesse, mis on omamoodi tseremoniaalsed, aga ka kasulikud, sest me püüame alati kaasa võtta äridelegatsiooni.

Pärast Soome visiiti on mõned ettevõtjad tulnud mulle ütlema: "Mitu aastat proovisin, uks oli kinni. Tulime riigivisiidiga, uks oli lahti, isegi pärani!" Vahel, kui tundub, et midagi kipub minema väga valesti, siis tuleb vastavate isikutega, kes neid otsuseid teevad, vestelda, et ei läheks valesti.

„Laulupeo päev on parim päev olla Eesti president.“

Mida te presidendina saavutada soovite ja mida te tahate, et oleks teisiti?
Presidendi roll Eestis on tasakaalustada erinevaid võime ja kuulutada välja seadusi, aga ka näiteks anda kaitseväelastele auastmeid. See on suhteliselt tseremoniaalne ja igapäevaelu otsustamisest kõrvalseisev roll. Iga president otsustab ise, millega ta tahab süvitsi tegeleda.

Ma näen, et Eesti on riik, mis on piisavalt jõukas selleks, et pakkuda nendele inimestele, kelle elu on keerulisem kui tavalistel inimestel – puuetega inimestele ja vägivalla ohvritele – teistega võrdset kohtlemist.

Nende inimeste võrdselt kohtlemine tähendab suuremaid kulutusi, kui riik tavakodaniku jaoks tegema peab. Ja meie riik teeb, arvestades meie SKTd (sisemajanduse kogutoodang, mille järgi võrreldakse riikide majanduslikku arengut. – Mõnikord) inimese kohta, vähem kui ta võiks. See on üks valdkond, millega ma süvitsi tegelen ja tahan tegeleda. Ja ikka seesama: igal hommikul tõused üles ja vaatad, et ka täna oleks Eestil siin maailmas turvaline.

Kuidas suhtute Rail Balticu ehitamisesse?
Väga hästi suhtun. Ma olen veendunud, et vähem rekasid maanteedel on kasulik meile kõigile. Siis on maanteedel turvalisem. Maksupoliitika suunab samuti suuri autosid vähem kasutama ja pigem kasutama raudteid. Meretranspordil on praegu keskkonnakahjud suuresti veel hinna sisse toomata, aga kindlasti see ühel päeval juhtub ning siis ei ole meretransport enam ka nii odav nagu praegu. Lisaks on raudteeveod täpsemad.

Rongiga jõuab kindlaks kellaajaks kohale, laevaga on see palju ebamäärasem. Rail Baltica vajab selleks, et olla majanduslikult edukas, ainult seda, et kümme protsenti Soome praegusest põhja-lõuna suunalisest kaubaliiklusest koliks Tallinnas üle rongile, mitte ei läheks laevaga allapoole edasi. Ainult kümme protsenti! Ja me ei räägigi siin veel olukorrast, kus Arktikast hakkab laevaga läbi saama, vaid praegusest olukorrast.

Reisijateveo osas on prognoose hästi keeruline teha. Tallinnast Berliini (hakatakse sõitma) kindlasti üsna vähe, aga tõenäoliselt päris palju inimesi hakkab sõitma teatud lõike sel trassil. Kui me oleksime 15-20 aastat tagasi püüdnud teha Helsingi ja Tallinna vahelise laevaliikluse prognoosi ja keegi oleks pannud kirja, et viis miljonit soomlast – aga see on peaaegu Soome rahvaarv – sõidab igal aastal (üle lahe), siis ei oleks ka keegi seda uskunud, aga see toimub. Nii et kui on transpordiühendus, siis seda ka kasutatakse.

Meil on Rail Balticut väga vaja ka sellepärast, et asume Euroopa ääreala, aga kui me tahame olla oluline osa Euroopast, siis me peame olema temaga ka füüsiliselt tihedalt seotud. Nii et mina toetan väga Rail Balticu ehitamist.

Kõige tähtsam ongi see, et Euroopa inimesed teaksid, et Eesti on tähtis osa

Järgneb lk 2-5

Euroopast – ja meile on see julgeoleku jaoks vajalik, et nad seda mõtleksid.

Seega peab neil olema isiklik side selle kohaga: äriline side, nad peavad olema siin käinud, nad peavad meid teadma ja tundma. Ja kui meid peaks ähvardama mingisugune oht, siis on nad kõik valmis meie eest seisma ja meie eest sõna võtma. See on meie jaoks väga tähtis, jääb alati väga tähtsaks, sest väikeriikidel on alati maailmas väga keeruline toime tulla.

Ajastud vahelduvad kogu aeg. On ajastud, kus riikidel on enesemääramise õigus, kuid katsetega väiksematelt riikidelt seda enesemääramise õigust ära võtta. Me peame iga päev sellega tegelema, et jätkuks see maailm, mida me täna tunneme, maailm, mis põhineb demokraatlikel väärtustel. Ja jätkuks ka siin, Eestis, mis on Euroopa Liidu kirdenurk.

„Ei tohi kindlasti otsida ühte ja õiget suurt mõtet (Eesti jaoks).“

Selle kõige jaoks on meil vaja palju sidemeid.

Rail Baltica on üks selline ühendus. Meil on ju veel ka palju teisi ühendusi, nagu näiteks energiaturud või Baltic Connector – gaasiühendus Soomega. Me näeme praegu vaeva, et välja mõelda, kuidas saaksime Balti riigid ära tuua Venemaa elektrisüsteemist ja viia nad Lääne-Euroopa elektrisüsteemi. Kõik need on tegevused, mis ühendavad meid Euroopaga, muudavad meid Euroopa loomulikuks osaks. Meie ise arvame, et oleme Euroopa väga loomulik osa, aga kusagilt Portugalist vaadates see niimoodi ei paista.

Mida tuleks Eestis teha, et elu oleks parem ning ühiskond ja majandus areneksid?

Ma arvan, et tuleb võimalikult vähe keelata ja võimalikult palju toetada neid, kellel on hästi erinevaid mõtteid. Ei tohi kindlasti otsida seda ühte ja õiget suurt mõtet, mida tuleks teha selleks, et elu Eestis läheks paremaks. See oleks minu poolt jäme viga, kui ma ütleksin, et leiame selle suure idee ja töötame selle nimel. Tänapäeva maailm on nii muutlik, tehnoloogia on nii muutlik, kõik muutub väga kiiresti. Sul peab olema vähemalt tuhat mõtet, selleks et üks nendest oleks edukas. Ja kui me nüüd kõik otsiksime seda ühte või ainsat ideed, siis me ebaõnnestuksime peaaegu kindlasti.

Tegelikult on selliseid näiteid 1990-ndatest, kui areng oli veel palju aeglasem, kus riigid on teinud otsuse toetada teatud majandussektoreid eriti hästi, et oleks arengut. Näiteks Soome on väga olulisel määral toetanud majanduse arengut riigi rahaga, aga nendes sektorites, mida peeti siis perspektiivikateks ja mis ka sellel hetkel olid seda. Aga niimoodi tehes muudame oma majanduse vähem vastupidavaks, sest kui meil on rohkem mitmesuguseid tegevusi, siis peame me majanduskonjunktuuri muutustele lihtsalt paremini vastu.

Sellepärast ei tohigi riik kunagi öelda, et need mõtted või need majandusharud on need, mida me toetame, paneme kogu oma jõu ja ressursi sellesse ning ülejäänud ideed meid ei huvita. Sest kaleidoskoop pöörab ja tekib mingisugune uus maailmapilt, uus tehniline lähenemine ja see, mis oli eile veel põhiline, on nüüd ebaoluline ja see, mis eile tundus täiesti servateema, on täna tähtis.

Sellepärast on väga halb, kui poliiti-kud räägivad, et neil on üks hea suur idee, mis tuleb kindlasti elu viia ning siis ongi meie tulevik helge ja kindlustatud. Vaatame kasvõi seda, et need telefonid, mis teil on täna taskus, on kümne aasta pärast kiviaegsed. Aga kui vaatame 20. sajandisse tagasi, siis läks ainult kaks asja põhimõtteliselt täiesti hapuks: üks oli hobuvanker ja teine petrooleumlamp. Kõik muu elas selle sajandi üle ja leidis kasutamist ka järgmisel sajandil.

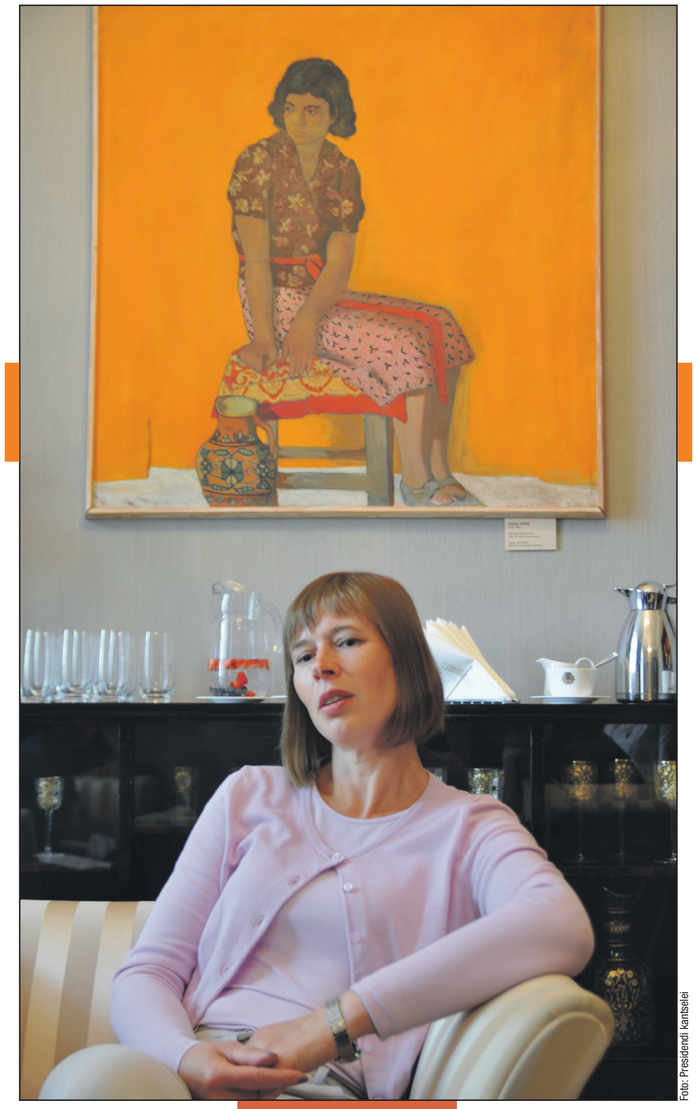

Foto: Presidendi kantselei

Võrrelge seda muutumise kiirust ja siis te saate aru, et 30-aastane arenguplaan ei ole tänapäeval enam lihtsalt mõeldav. Me teame ainult mõningaid asju kindlalt: et inimesed tahavad olla vabad ja rõõmsad.

Ja sellepärast ongi oluline toetada vabadusi. Igal juhul toetada mõttevabadust, sõnavabadust, ettevõtlusvabadust. See on see, mil-lest tuleb turvaline tulevik. Igasugune mõtte- ja tegevusvabaduse piiramine selle nimel, et meil tuleks turvaline tulevik, on silmamoondus. Seda ei tohi lasta juhtuda.

„Mõttevabaduse piiramine turvalise tuleviku nimel on silmamoondus.“

„Eesti kooli ja ülikooli peaks saama tarbida kus iganes maailma nurgas.“

Kas te juba teate, mis toimub Eesti Vabariigi 100. aastapäeva vastuvõtul?

Tean, aga ei räägi.

Kas on reaalne oht, et Venemaa Eestit ründab? Ja mida te siis teeksite?

Täna ei ole. Sellepärast ei ole, et Eesti kui NATO riik saab toetuda sellele, et kui Venemaa on ebastabiilsem, mida ta praegu kindlasti on võrreldes näiteks 15-aasta taguse ajaga, siis NATO hindab neid riske ning võtab tarvitusele vastavaid meetmeid. Me teame, et Eestis on täna NATO pataljon nagu ka Lätis, Leedus ja Poolas, aga see on kõigest pataljon. Selles mõttes see ei ole sõjaline, füüsiline kaitse. Aga selle sõnum Venemaale on järgmine: 18 NATO riiki seisavad siin, NATO kirdenurgas, NATO terviklikkuse eest. Ja oluline on tähele panna, et nad ei kaitse siin Eestit, vaid iseennast. Väga sageli öeldakse – ja ma pean ka parandama teiste riikide poliitikuid –, et NATO tuleb teile appi. Ei tule. NATO kaitseb siin iseennast.

NATO-l on 70-aastane, isegi natuke pikem, 100-protsendiline õnnestumiste rida. Ta pole mitte kuna-gi ebaõnnestunud oma liikmete kaitsmisel, ka mitte külma sõja ajal. Külma sõja ajal oli samamoodi, et Nõukogude Liit ja Lääne liitlased seisid joone peal vastastikku, lendasid igal õhtul lennukitega piki piiri ja näitasid, mis neil seal tiibade all on.

See ei ole muidugi meeldiv. Oleks märksa toredam, kui kõik riigid saaksid omavahel hästi läbi ja minule meeldiks ka väga demokraatlik Venemaa, kellega meil oleks normaalne kaubavahetus, sest Eestil oleks sellest ainult võita. Aga kahjuks on Venemaa nii ettearvamatu, et isegi majandussuhetes ütlevad meie ettevõtjad nüüd, et nad ei lähe Venemaale tagasi, isegi kui saaks uuesti Venemaaga äri ajada.

Tegemist on ettearvamatu riigiga, kes ei tunnista omaenda allkirja rahvusvahelistel lepetel. Selles mõttes on see olnud meile isegi hea, sest kui 15 aastat tagasi peeti meid Vene vaenajateks, kui me rääkisime, et Venemaa ei ole lõplikult ohutu ning Venemaal võivad toimuda arengud, mis muudavad ta agressiivseks, sest ta ei ole asunud demokraatlikule teele, siis täna on kõik aru saanud, et kahjuks see on niimoodi. Sellepärast on meil ka lihtne saada oma liitlaste tähelepanu ja tuge. Isegi Euroopa Liit tegeleb kaitsekoostööga, mitte ainult majanduskoostööga, millega ta varem tegeles.

„Ma pole lubanud midagi muud, kui küsida kriitilisi küsimusi.“

Ja ütleme ausalt, kui Euroopa Liit tegeleb kaitsekoostööga, siis siin piirkonnas on vähe neid riske, millele ta mõtleb. Ilmselgelt on Venemaa oht see, millele mõeldakse.

Kui minu käest küsitakse, kas ma muretsen, siis ma alati vastan, et vaadake, jaapanlased elavad seismiliselt ohtlikus piirkonnas, aga ehitavad pilvelõhkujaid ja üldse ei muretse, vaid hoopis valmistuvad. Ja meil on siin samamoodi: meie elame geopoliitiliselt seismilises piirkonnas ja me ka ei muretse, me valmistume. Aga meil on üks oluline eelis jaapanlaste ees: sa võid valmistuda palju tahad, maavärinat ära ei hoia. Aga kui sa valmistud ja oled valmis ennast kaitsma, siis sa tõenäoliselt hoiad selle rünnaku ära. Ja see on meie selge eelis: geopoliitiliselt seismiline piirkond on ikkagi natuke mõnusam kui lihtsalt seismiline piirkond.

Me saame sellega hakkama. Iga päev. Aga kaitsetahe on väga tähtis. Me näeme, et meie noored tahavad minna kaitseväkke ja olla reservväelased. Iga kaitseväe läbinu on väga uhke selle üle, kui ta vaatab e-riiki ja näeb sealt, mis on ta ametipost. Ja kui peaks toimuma reservõppe kogunemine või mobilisatsioon, siis nad teavad, mis on nende ülesanne. Meil on väga palju kaitseliitlasi, ka noori kaitseliitlasi. Võrumaal on näiteks veerand koolilastest noorkotkad ja kodutütred.

Meil on nii selge kaitsetahe, et sellist siili ei ole mõtet rünnata. Siil on meie kaitsetegevuse mitteametlik sümbol. Väike loom, hirmus okkaline. Teda ei ole lihtsalt mõtet hammustada, vastik on ja palju ei ole sellest ka tulu.

Me siin ise hindame, et Eesti on väga hästi kaitstud. Pool aastat tagasi, kui siin veel ei olnud NATO pataljoni, siis päris paljud välisajakirjanikud nägid ka siin konfliktiohtu, aga tänaseks on see laine maas. Juba Müncheni julgeolekukonverentsil ma panin tähele, et võrreldes paari varasema aastaga, mil see teema tõesti oli terav, justnimelt reaalse sõjalise konflikti oht, siis selle aasta teema oli selgelt geograafiaga mitteseotud: Venemaa katsed mõjutada läbi interneti valimisprotsesse mujal Euroopas. See oli see, mida rohkem peljati, millest rohkem räägiti ja mis ongi olnud selle aasta reaalne risk.

„Ma töötan Eesti jaoks, Eesti huvid tulevad enne kõike.“

Foto: Presidendi kantselei

„Mul raske mõista, kui inimesed ütlevad, et neil oli Nõukogude Eestis helge lapsepõlv.“

Kuidas te Eestit terrorirünnakute eest kaitseksite?

Eestit kaitstakse terrorirünnakute eest iga päev. Eestil on julgeolekuorganid, kes jälgivad inimesi, kes mõtlevad imelikult, kel võiksid olla radikaalsed ideed ja kes võiksid tahta siin midagi korraldada. Sellest tööst ei räägita kunagi palju, aga see töö käib kõikjal Euroopas.

Loomulikult ei ole kunagi sajaprotsendilist garantiid, aga teame üsna hästi, mis Eestis toimub. Eestis on terrioht jätkuvalt madal. Sel lihtsal põhjusel, et see ei ole koht, mille ründamine oleks sümboolse väärtusega nendele, kes täna võivad tahta terrorirünnakuid korda saata. Samas on ka selge, et kui me ei valvaks ja ei hoolitseks selle eest, et siin oleks turvaline, siis võiks siin midagi juhtuda lihtsalt sellepärast, et seda on siin lihtne korraldada. Ja et nii ei oleks, tehakse iga päev tööd.

Kas te räägiksite oma lapsepõlvest?

Mida te tahaksite täpsemalt teada?

Mis on näiteks teie lapsepõlve üks toredamaid mälestusi või meeldejäävamaid hetki?

Üks meeldejäävamaid hetki – ma ei tea, kas see on just üks toredamaid mälestusi – on kindlasti see, kui ma olin kolme-neljane ja mulle tehti selgeks, et need asjad, millest me kodus räägime, on riigiasjad ja nendest lasteaias ei räägita. Seda on tänapäeva lapsel raske ette kujutada, aga meie kasvasime nii, et elasime ühte elu väljapool kodu ja samal ajal teadsime kodus, et kuskil oli mingi päris asi, meie oma Eesti, aga me ei tohi sellest lasteaias ega koolis rääkida, aga me teadsime, et see oli olemas.

Ma arvan, et see vari ongi raudselt minu lapsepõlve kõige eredam ja meeldejäävam mälestus. Sinna juurde kõik need nördimused selle üle, et kui sa läksid poodi ja ei osanud vene keelt, siis müüja võibolla ei tahtnudki sulle midagi müüa. Tal oli täielik õigus sinuga mitte eesti keeles rääkida ja see tekitas pidevalt sellist nördima panevat enesetunnet. Sellepärast on mul raske mõista, kui inimesed ütlevad, et neil oli Nõukogude Eestis erakordselt helge lapsepõlv.

Minu meelest polnud see võimalik, sest sa ju kogu aeg teadsid, et midagi on väga valesti. Mul on raske aru saada, kuidas oli 1970-ndatel või 1980-ndatel Eestis võimalik kasvada nii, et sa seda kõike ei pidanud enda jaoks oluliseks.

Minu jaoks on see kindlasti oluline lapsepõlve vari. Ka mu lemmikraamatud tollest ajast olid sellised, mis rääkisid lugusid vabast maailmast, vabast elust, vabast ühiskonnast. Mulle meeldis näiteks „Bullerby lapsed“, kus lauldi, et „nüüd rootslased tulevad mürinal kõik“ ja lehvitati Rootsi lipuga. Kõik sellised asjad sobitusid sinna (vaba ühiskonna) mustrisse. Meil ei olnud ja neil oli. Kusjuures kõik see materiaalne külg, mis oli Lääne-Euroopas, see tundus nii ebaoluline. Just see, et sa ei tohi öelda, mida sa mõtled – see oli kõige olulisem.

Kas sellel oli mingi konkreetne põhjus, miks teile kodus sellised sõnad peale loeti?

Ma arvan et see oli nagu kõigil teistel, kuna meil kodus räägiti Eesti kunagisest vabadusest ning suured inimesed lihtsalt panid tähele, et lapsed kuulavad kuskil laua all peidus, kuidas suured inimesed vaidlevad. Need vaidlused võisid olla suhteliselt huvitavad.

Ma mäletan oma sugulasi vaidlemas selle üle, kas Nõukogude ajakirjandus ikka kehtestab suuremaid sõnavabaduse piiranguid, kui seda tehti (Konstantin) Pätsi ajal. Täiesti legitiimne küsimus kuskil 1970-ndatel. Lihtsamad vaidlused olid selle üle, et kas võis olla, et Eesti vabariigi ajal andsid talulehmad rohkem piima kui kolhoosi ajal. Tollal andsid kolhoosilehmad tavaliselt vist 4000 liitrit (aastas) ja nemad väitsid, et nende lehmad andsid juba Eesti vabariigi 7000 liitrit. Isegi selle infoga oleks võinud koolis – ütleme nii – sattuda valvsa tähelepanu alla. Ei olnud üldse palju vaja.

„Rahva seast vaatab kohtumistel vastu palju säravaid silmi.“

Mida te peale „Bullerby laste“ veel lugesite?

Ma lugesin kõike. Sel ajal oli ju nii, et raamatuid ilmus täpselt nii palju, et sa jõudsid nad kõik mitu korda läbi lugeda. (Astrid) Lindgren oli kindlasti üks mu lemmikuid. Eesti kirjanikest oli see Silvia Rannamaa. „Silja, päikesekiir ja maailm“ oli selline hästi helge raamat, mis on mul meeles. (Autor Silvia Truu. – Mõnikord.) „Kadri“ ja „Kasuema“ (Autor Silvia Rannamaa. – Mõnikord.) olid muidugi kõike muud kui helged. Aga see õpetas hindama seda, mis sinu elus kõik siiski oli. Ma lugesin ka läbi kõik suurte raamatud, mida kodust kätte sain. Eriti suviti, kui ei olnud eriti midagi teha.

Mäletan, et ma lugesin Prantsuse kunstniku Toulouse-Lautreci elulugu, kui ma olin nii seitsme-kaheksa aastane. See oli tohutu põnev raamat, aga sa poleks seda muidu ette võtnud, kui sul oleks olnud midagi muud põnevat teha. Parasjagu siis järelikult ei olnud. Remarque´i sai loetud umbes kümneaastaselt. Mihkel Mutil oli üks tore raamat „Französisch“, mis rääkis tõusiklikkusest ühiskonnas. Kõike sai loetud, ka Nõukogude kastekirjandust. Meile oli maale nurka vedelema jäänud 1950-ndatel välja antud Stalini-aegset lastekirjandust: „Vasjok Trubatšov ja sõbrad“ – Ukraina partisanidest, „Paradiisilapsed“ – Ameerika laste raskest elust jne. See oli ka omamoodi huvitav lektüür, kuigi sellesse sai juba tollal allikakriitiliselt suhtutud.

„Geopoliitiliselt seismiline piirkond on natuke mõnusam kui lihtsalt seismiline piirkond.“

Kuidas te täpselt presidendiks saite?

Ma sain presidendiks nii, et valimised riigikogus ja valijameeste kogus ei andnud võitjat. Valimised läksid tagasi riigikogusse, kellel oli erinevaid variante, kuidas valimistega edasi minna. Nad arutasid asja ning tegid lõpuks mulle ettepaneku kandideerida ja kohtuda kõigi riigikogu kuue fraktsiooniga. Minu toetamiseks koguti 90 allkirja 101-st (Riigikogus on 101 liiget. – Mõnikord), mis näitas, et mul võiks olla piisavalt lai toetus, et saada valituks. Nii ka läks, ma sain 81 häält. Aga see põhjus, miks just mina – seda ma ei tea. Mina ju ei olnud riigikogus nende arutelude juures.

Kas teile meeldib olla president?

Me juba rääkisime sellest, et see pole õige kategooria (et kas meeldib või meeldi). Ma tunnen vastutust selle töö ees ja ma tunnen, et suudan seda vastutust kanda. Ma tunnen, et suudan tagada Eestile rahvusvaheliselt piisavalt kontakte selleks, et see oleks meile täiendav kindlustuspoliis meie julgeoleku ja iseseisvuse hoidmisel. Tunnen, et mul on Eesti rahvale midagi öelda. Me juba rääkisime suuremast tähelepanust sotsiaalteemadele. Kui ma vestlen inimestega Eestis, näiteks omavalitsusjuhtidega, siis me arutame koos seda, mis võiks olla paremini, mida võiks teha teisiti, mis on eri osapoolte roll ja vastutus – see kõik meeldib mulle väga.

Milliseid uusi võimalusi on presidendi amet teile andnud?

Ma ei mõtle sellest nii, et mis võimalusi see mulle annab. Ma töötan Eesti jaoks, Eesti huvid tulevad enne kõike. Ma saan väga pahaseks, kui ma mõnikord näen, et poliitilistes diskussioonides eelistatakse erakonna huvisid Eesti huvidele. Mul on väga tore meeskond siin Kadriorus. Mul on väga vahvad julgestustöötajad, mind ümbritseb hästi palju heasoovlikke inimesi. See on kahtlemata tore.

Kas olete kogenud presidendina midagi, millega te varem pole kokku puutunud? Mingid täiesti uued asjad?

Võib olla see, et ma endiselt kipun alahindama seda, et kui ma lähen sõpradega kuhugi kontserdile, näiteks suvel Muhu laulupeole, oma vabast ajast, siis see ei tähenda, et sellest ei kujune institutsionaalne üritus. Ma ei saa sealt ära tulla, siis kui ma tahan. Ma pean olema korralikult ürituse lõpuni, muidu oleksid inimesed väga kurvad, kui ma oleksin poole pealt ära läinud.

Teisest küljest oli ka Kaspar (Presidendi kõige noorem laps. – Mõnikord) kodus väga kurb, sest ta ootas mind – ma olin lubanud talle poole pealt ära tulla. Sellised olukorrad on olnud uudsed. Aga teistpidi on see tore, sest näitab, et Eesti rahvas hoolib oma presidendist. Ma olen seda ka selgelt tajunud, et võrreldes eelmise sügisega vaatab mulle rahva seast kohtumistel vastu palju säravaid silmi.

Järgneb lk 4-5

Foto: Tomi Perillus

President meie noorte mõtetest

Mõnikord palus president Kersti Kaljulaidil kommenteerida ka mõtteid, mida Luxembourgi ja Brüsseli Euroopa Koolide eesti noored esitasid möödunud sügisel koolikirjandites „Kui ma oleksin president“.

Rahva säravad silmad – see on huvitav! Kas tunnete, et rahva seas on ootused teie kui presidendi suhtes kõrgemad kui mõne eelkäija suhtes?
Ma ei usu. Sellepärast, et ma tegelen ise sellega iga päev, et meenutada Eesti inimestele, et Eesti president on “primus inter pares” (esimene võrdsete seas), ja et Eesti on riik, kus võim on hästi jagatud. Võimu kontsentreerimist on igal juhul vaja vältida. Need on meie 1930. aastate vigade haavad, mida me parandame, tagades seda, et mitte ühelgi isikul poleks väga suurt võimu. Isegi kui see üks isik parasjagu tahaks Eestile kõige paremat, siis puudub garantii, et ka järgmine tahaks. Pean päris tähtsaks ka seda, et Eesti inimesed täpselt ja õigesti tajuksid, et selliseid ootusi ei oleks.

Kas tunnete siis, et rahval on suuremad ootused, kui te suudate täita?
Ma pole lubanud midagi muud, kui küsida kriitilisi küsimusi ja olla nõudlik. Mulle tundub, et inimesed saavad aru, et see on päris hea stiilivalik olukorras, kus sul võim on piiratud. Ma ei taju, et need ootused oleksid ülearu kõrged, et ma peaksin Eesti elu ühe korraga heaks tegema.

Kas rahvas peaks teid presidendina nägema kui inimest, kellel on võim, või presidendina, kes on mitte just päris sõber, aga nende jaoks ikkagi nagu oma inimene?
Ma saan teie küsimusest vist aru. Tahaksin, et inimesed näeksid oma presidenti sellisena, kes neid toetab ja kes alati hoiab põialt, et neil õnnestuks oma unistused ja ideed ellu viia.

Kui palju on teil vaba aega?
Ei olegi. Mul on ikka üsna väikesed lapsed ning kindlasti kõik see aeg, mis ma ei ole tööl, tegelen ma nendega. Välja arvatud üks erand: kui ma ei saa teha mingilgi moel sporti, siis mu pea ei tööta. Umbes kolm-neli korda nädalas, suvel mõnikord ka viis, proovin väljas midagi teha. See võib olla mõnikord keeruline. Kui novembris oli jäine ja tuuline, siis siin Pirital oli päris karm joosta. Ma olen lihtsalt jõuga seda oma graafikusse korraldanud. Leppisin oma ihukaitsjate meeskonnaga kokku, et kui nad näevad mu päevas ükskõik kas hommikul või õhtul kahetunnist auku, siis pole küsimus selles, kas me lähme trenni, vaid mis trenni me teeme.

Kuidas te niisama linna peal käite? Kas käite alati ja igal pool ihukaitsjatega?
Jah, aga ma käin küll niisama linna peal. Ma lihtsalt lähen ja teen seda, mida ma ikka teen. Kui vaja või on soovi, käin Selveris, kohvikus. Nad (ihukaitsjad) on mul lihtsalt kaasas.

Kuidas on teie pere, eriti lapsed, muutustega harjunud?
Ega lõpuni kindlasti ei olegi. Sellega ongi keeruline harjuda, et sa oled kõrgendatud tähelepanu objekt. Me lahendame seda niimoodi, et nendesse puutuks see võimalikult vähe. Te ei leia ajakirjandusest väga palju pilte, kus on kogu pere peal. Põhjuseks on see, et kaitsealune isik olen mina, nemad ei ole. Neid ei kaitseks avalikkuse tähelepanu eest linnaruumis mitte keegi, ja sellepärast ongi parem, kui inimesed nii täpselt ei teagi, kes nad on ja kus nad on.

Põhiline muutus nende jaoks on selles, et ema on nende jaoks veel vähem. Neil ei olnud ema ka enne palju, sest mu töö ongi olnud selline väga ringirändav. Aga nad on väga iseseisvad ja saavad hakkama. Lisaks on Eestis olemas ka poiste suur õde ja vend, kes saavad vajadusel nendega toimetada ja toetada. Nad on tegelikult hästi kohanenud. Kasparile ja Georgile meeldib Eestis koolis käia.

„Kõik see aeg, mis ma ei ole tööl, tegelen ma lastega.“

Kus nad koolis käivad?
Kodu lähedal, Tallinna Nõmme gümnaasiumis.

Kas tunnete oma vanast elust Luksemburgis puudust?
Ei tunne. Ma olen alati teadnud, et Luksemburgis töötamine ja elamine oli ajutine. Et ma tulen sealt tagasi Eestisse ning ilmselt sellepärast ma alateadlikult polnud lasknud sinna juuri alla kasvada. Ma tegin selle otsuse, et tulen Eestisse tagasi, ju juba enne, kui tekkis presidendiks kandideerimise oht. Ma ootasin juba pool aastat asendust Euroopa Kontrollikotta.

Miks eelmine president Ilves ei saanud puhkust võtta?
See ei olnud niimoodi. Vastupidi, kõigil varasematel riigipeadel oli ette nähtud õigus võtta puhkust. Aga seda puhkust ei saanud välja võtta sellepärast, et seaduseandja oli kujundanud olukorra, kus riigikogu esimees peaks loobuma oma riigikogu mandaadist, tulema Kadriorgu asendama riigipead ja riigikokku peaks tema asemele tulema asendusliige. Poleks reaalne niimoodi teha iga kord, kui president võtab kolmeks või viieks päevaks või nädalaks puhkuse.

Seetõttu tekkiski olukord, et paberite järgi ükski president ei puhanud, kuigi tegelikkuses nad muidugi puhkasid, kui oli võimalik vabu päevi võtta.

See seadus muudeti meie palvel ära: nüüd on nii nagu parlamendi liikmetelgi, et president puhkab siis, kui see on võimalik. Seda ei vormistata puhkusena: sa võtad endiselt telefoni, tuled kohe kohale, kui on seda vaja, keegi sind ei asenda. Ja kui töögraafik võimaldab, saab mõned päevad või koolivaheajanädala võtta ka rahulikumalt, nii et igapäevane kontoris viibimine pole tingimata vajalik. Nii on see loogiline ning toimib enamikus riikides maailmas.

„Kaks vaba päeva tähendab juba pikka puhkust.“

Kuidas te üldse puhkate? Kas olete kodus ja veedate aega näiteks lugedes?
Ma olen õppinud väga kiiresti puhkama. Kaks vaba päeva tähendab juba pikka puhkust. (Muigab.) Talvel käisime lastega nädala suusatamas. See suvi loodan olla Saaremaal, käia paadiga sõitmas. Kevadel oli paar päeva aega käia laidudel, vaadata, kuidas loodus ärkab.

Kus laidudel president käib?
Ei ütle, sest ma ei taha sellest avalikult rääkida, kus ma ringi hulgun. See on minu väike saladus.

Kas teil on mingi saavutus, mille üle oma töös kõige uhkem olete?
Mul on päris palju saavutusi, mille üle ma uhke olen, aga need saavutused on kõik tulnud meeskonnatööna. Ma tean asju, mille üle ma olen väga uhke, aga need on peamiselt sellised asjad, millest ma ei räägi mitte kellelegi mitte kunagi. Ma olen vägagi meeskonnamängija ja ma tahan, et meie riigil läheks tervikuna hästi.

„Olge eestlased seal, kus te olete.“

Mida te soovitaksite Luksemburgi Eesti noortele?
Need, kes on üle 16 aasta vana, oleksid Eestis valimisealised. Need, kellel on Eestis aadress, on seda ka praegu. Te võiksite vähemalt mõelda, et kui te oleksite Eestis, siis kuidas te teeksite oma valimisotsuse. Seda, kas ma teeksin, ei maksa üldse mõelda, sest noored peaksid kõik käima valimas ja valimisteks valmis olema. Kohalikud valimised on väga hea harjutamise koht, kus õppida lugema väljakäidud mõtteid ja programme ning saada aru, mis on teile tõeliselt oluline.

Soovitan mõelda, kumb on olulisem: kas see, kui keegi lubab tasuta lõunaid või see, kui keegi lubab teid toetada, kui te tahate ette võtta midagi oma kodukandi elu parandamiseks. Need on kaks erinevat poliitilist kultuuri, tasub mõelda, kumb teile rohkem sobib.

Tasub jälgida poliitikute moraalset palet, vaadata, milline on nende minevik ja millega nad on varem tegelenud, kas nende kappides on luukeresid, kas on põhjust arvata, et nad on võinud teha oma otsuseid mitte tingimata oma kogukonna parematest huvidest lähtudes. Ka juhul, kui te ise ei lähe valima, sest ei ole Eestis aadressi, siis neid harjutusi tasub noortel teha kindlasti.

Ja peale selle püsite te niimoodi ikkagi Eesti elu ja asjadega kursis ning jääte eestlasteks. See on väga oluline. Minu arusaam eestlane olemisest on see, et eestlane on hargmaine rahvus: nad elavad kus iganes. Meil on olemas e-riik, mida teistel ei ole. Me oleme palju rohkem üksteisele kättesaadavad, ükskõik kus maailma nurgas me oleme. (Tartu) Ülikooli rektori ametisse nimetamise kõnes ma mainisin, et minu arvates peaks olema võimalik nii Eesti kooli kui Eesti ülikooli tarbida kus iganes maailma nurgas.

Ma arvan, et umbes viie aasta perspektiivis kindlasti ka niimoodi on. Nii meie ajakirjandus kui ka meie haridus lähevad inimestele järele sinna, kus nad on. Geograafia muutub järjest vähem tähtsaks igasuguste tööde ja tegemiste osas. Olge eestlased seal, kus te olete, ja kui keegi ütleb, et te justkui ei ole päris sellised eestlased nagu need, kes siin kodus on, siis ärge kuulake!

Foto: Jaanus Piirsalu

Mis on elu mõte?
Minu elu mõte on täitsa selgelt see, et Eesti oleks endiselt turvaline ja arenev koht. Et Eestil läheks hästi. Siis ka, kui mina siit elust lahkun. See on olnud minu elu mõte päris kaua. Ka näiteks Euroopa institutsioonides töötades meie kõik – Siim Kallas, Henrik Hololei, mina, Maive Rute, Signe Ratso, Küllike Jürimäe jt –, mõtlesime iga päev oma tööd tehes alati natuke ka eestlaste mainele, meie rahvusvahelisele mainele. Väike riik vajab väga tugevat rahvusvahelist mainet. Selleks, et tal oleks sõnaõigus, ja selleks, et lisaks sõnaõigusele teda ka kuulataks.

Kui Eesti sai uuesti iseseisvaks, siis läks mõni aasta aega selle täielikuks kohalejõudmiseks, kui habras meie iseseisvus tegelikult ikkagi on. Igasugune hea olukord on maailmas alati habras. Maailm on selline sebra, valged ja mustad triibud vaheldumisi. Ja kui sa siis selle valge triibu otsa peal oled, siis tuleb õppida seda nii laiaks venitama kui vähegi võimalik.

Foto: Jaanus Piirsalu

Miikael Mattus soovis, et Eestis oleks igal pool kiire ja tasuta internet.

President: Internet on üle Eesti päris hea ja päris odav võrreldes mõnede teiste riikide pakkumistega. Sõbrad, tasuta asju ei ole olemas. Tasuta tähendab seda, et see võetakse maksutuludest. See tähendab, et me kõik maksame selle eest ikkagi ja ühtemoodi. Minu meelest on alati õiglasem, kui maksavad need, kellel on vaja, ja kui need kellel on vaja, ei jaksa maksta, siis neid tuleks toetada. Minu meelest võib internet küll maksta, aga kui tõesti leidub inimesi, kellel on näiteks selleks, et lapsed saaksid koolitöid teha, vaja toetust, et nad saaksid oma interneti arve ära maksta, siis tuleb toetada konkreetselt seda peret. Ma üleüldse ei toeta selliseid laustoetusi, mis lähevad kõikidele, sõltumata nende sissetuleku tasemest.

Joosep Levertand tahtis, et rahvas valiks ise presidenti.

President: Ka ei toeta. Sellepärast, et see tähendaks presidendi suhtes teistsuguseid ootusi. Nendele ootustele vastamiseks peaksime tõenäoliselt muutma presidendi võimu: andma talle võimu juurde ja see viiks tasakaalust ära selle süsteemi, mille põhiseaduslik assamblee 25 aastat tagasi paika pani. Meil ei ole ühtegi põhjust seda süsteemi muuta, sest see on meil väga hästi töötanud. Meil on vaba, demokraatlik riik, kus keegi kellegi vabadusi ei piira, meil on hea majandusareng, me oleme integreerunud rahvusvaheliste organisatsioonidega paremini, kui me tõenäoliselt julgesime unistada 25 aastat tagasi. Milleks muuta, kui see töötab?

Mihkel Villenthal võtaks vastu seaduse, et kooli- ja tööpäevad oleksid lühemad.

President: Kindlasti mitte. Ma arvan, et kooli- ja tööpäevad muutuvad oma olemuselt nagunii. Täna teeme me palju rohkem asju üle interneti ja vahelduvalt. See tähendab, et tööd tehakse tihtipeale nii, et hommikul teed midagi, siis elad natuke oma elu, siis teed jälle tööd, kusjuures võib-olla hoopis teisele tööandjale. Ja niimoodi järjest rohkem. Oleks väga vale minna, ükskõik kas presidendi või valitsuse poolt, põhjendamatult seda süsteemi rikkuma. Las muutuv tehnoloogia paneb ise kõik need asjad paika, kui palju keegi peab oma päevast ühes konkreetses ruumis veetma. Ma arvan, et seda jääb vähemaks nii koolis kui tööl nagunii.

Madleena Mattuse meelest peaks tegema kõik selleks, et Eestis saaksid mehed ja naised võrdset palka, sest nad teevad ju võrdselt tööd.

President: Jah, see on küll üks oluline asi, millest me peame rääkima. Võrdne kohtlemine on üldse laiem (teema). Väga pikka aega on nähtud naiste tööturul võrdse kohtlemisena näiteks seda, et naistel oli õigus hakata meheks. See tähendab, et nad võisid teha tööd täpselt nagu mehed. Unustati ära need „pisiasjad“, mis on seal lasteaias ja koolis. Selline ühiskond viib lihtsalt sündimuse alla, mida me ka näeme kõigis Lääne ühiskondades. See ei ole meie ühiskonna kriitika, see on üldine ühiskonnakriitika.

Selleks, et naised saaksid olla tõeliselt tööturul võrdsed, selleks peab olema tagatud lastehoid, selleks peavad mehed aru saama, et ka nendel on perekonnas täpselt samasugune roll nagu naistel. Sest võrdne roll tööl tähendab, et rollid on võrdsed ka kodus ja see tõenäoliselt on ühiskonnale esialgu natukene kulukam just nimelt seepärast, et me ei ole harjunud niimoodi mõtlema, aga me peame seda tegema. See (teema) ei puuduta ainult naisi. Puuetega inimeste hoidmine ühiskonnas teistega võrdsena on kulukam tegevus, aga me peame sellesse panustama, sest ka need inimesed on inimesed, kuigi võib-olla mõnikord tundub see panus või see tugi, mida nad vajavad selleks, et käia tööl, suurem kui see rahvamajanduslik kasu, mida nad loovad. Aga see ei ole valikute koht, see on lihtsalt inimlik suhtumine kõigisse oma elanikesse. See on meie kohustus.

Aga mis puudutab naiste ja meeste võrdset kohtlemist, siis minu praeguse rolli juures on üks oluline asi, mis juhtub iseenesest. Kui lapsed lasteaedades ja koolide algklassides joonistavad täna presidenti, siis nad joonistavad kleidiga presidenti, nad joonistavad naist. Neil ei teki kunagi küsimust, kas naised saavad või võivad teha nii- ja naasuguseid töid. Itaalia parlamendis on naiste tuba, kuhu praegune parlamendi (alamkoja) esinaine on kogunud portreed naispoliitikutest alates 1960-ndatest, kui (Itaalias) tekkisid esimesed naislinnapead. Tuba lõpeb kolme peegliga, mille alla on kirjutatud: president, peaminister, ülemkoja president. Neid rolle pole Itaalias naine kunagi täitnud ja kõik tüdrukud võivad seista sinna peegli ette ning näha oma pilti ja seda silti seal all. Päris võimas sümbol!

Katrina Velička teeks presidendina endast kõik, et Eesti kasvaks digimaailma tipuks. Sarnast mõtet avaldasid veel mitu last. Järelikult nad Luksemburgis ja Brüsselis tunnetavad, et Eesti digikuvandiga on probleeme.

President: Eesti on kindlalt seda ja väga pika edumaaga. Eestlased ise ei oska seda hinnata sellepärast, et nad ei tea, kui vähe on teistel (digiteenuseid). Eestist on ka seejuures raske mööda minna, sest see on sotsiaalne muutus, see ei ole tehnoloogiline muutus. Me mõtleme teisiti. Minu meelest hea näide sellest mõttelaadi muutusest just küberturvalisuse aspektist on see, et kui WannaCry (Ulatuslik küberviirus tänavu mais. – Mõnikord.) rüüstas maailma, siis Eestis ei saanud mitte keegi pihta, sest me oleme nii harjunud elama digitaalses maailmas. Me teeme oma uuendusi, me kaitseme ennast, meie küberhügieen on kõrgem kui teistel. Teistel ühiskondadel läheb aega, et selleni jõuda, aga selleni peab jõudma. Sellepärast, et inimesed ja ettevõtted on ammu kõik internetis ning valitsused ei saa endale lihtsalt lubada, et neid seal ei ole.

Peaaegu kõik lapsed pidasid vajalikuks aidata vaeseid peresid, luua neile rohkem töökohti, aidata koduturid. Kuivõrd üldse saab president selle jaoks midagi ära teha?

President: Selles mõttes saab, et Eestis on hästi avar kohalike omavalitsuste võimupiir. Eesti omavalitsustel on võrreldes tavalise, reglementeerituma Lääne-Euroopa riigiga palju vabamad käed teha kõiki neid asju. Väga suur osa minu tööst kulub sellele, et arutada omavalitsustega, et kas see, kui neile ei ole ette kirjutatud, et nad peavad neid asju tegema, tähendab seda, et nad ei pea neid asju tegema või seda, et neil on vabad käed tegemaks mida iganes. Ma teen väga palju selleks, et seda viimast mõtet nendeni viia. Ma arvan, see on ka kõige parem viis, kuidas mina saan reaalselt mõjutada seda, et puuetega inimesed, kodutud, kõik teised oleksid siin riigis paremini toetatud.

Numbri panid kokku:
Tomi Perillus, Mirte Kurm, Eva Maria Maiquez
Seitam, Katria Kivik, Ingrid Järv,
Hans Loik, Jaanus Piirsalu ja Ivar Soopan.
Kirjutage meile: monikord.toimetus@gmail.com